

EMAIL: AROD@ARODPOLICIES.ORG

WWW.ARODPOLICIES.ORG

Til Rusreformutvalget.

03.03.2019

Vedrørende deres Mandat og tolkningen av Menneskerettslige Forpliktelser.

Vi takker for det som finnes av konstruktivt orienterte krefter blant medlemmene, men registrerer med bekymring de tegn som tyder på at Rusreformutvalget nå vil se bort fra, eller tolke mest mulig snevert, den delen av mandatet som har med forholdet til den foreslåtte lovgivningen og menneskerettighetene å gjøre.

Vi finner dette meget betenkelig da dere fra interesse- og brukerorganisasjonenes side allerede har fått gjort gjeldende at den politiske prosessen som ledet frem til utvalgets opprettelse var korrumpert: Til tross for at flere organisasjoner, under Helse- og Omsorgskomiteens høringer, kom med påstander og dokumentasjon som tilsa at forslagene ikke gikk langt nok i å tilsikre narkotikalovbryternes rettighetsbilde, og til tross for at våre offentlige tjenestemenn har en positiv forpliktelse til å ta påståtte menneskerettighetsbrudd på alvor, ignorerte politikerne denne delen av problemstillingen. Det ligger i kortene at de valgte å se vekk fra iboende folkerettslige forpliktelser fordi de hadde et sterkt psykologisk behov for å videreføre en ruspolitikk trygt etablert i forbudsparadigmet, men dette er ikke gyldige premisser sett fra menneskerettighetenes perspektiv.

Fra menneskerettighetenes perspektiv hadde disse tjenestemennene et ansvarsbilde å ivareta. De hadde mottatt dokumentasjon som understøttet påstandene om menneskerettighetsbrudd, og det var da opp til staten å vise at den har gode grunner for å nekte folk selvbestemmelsesrett i problemstillingen. Bare ved å vise til gode grunner kunne staten med noen rettmessighet fortsette straffeforfølgelsen av svakerestilte grupperinger—og gode grunner kunne bare fremlegges og vedholdes ved opprettelsen av en NOU som så nærmere på de fem spørsmålene som den rettighetsorienterte debatten definerer, samt om staten kunne besvare dem med noen overbevisende margin.

Nå forblir disse spørsmålene ubesvart. I mange år har vi prøvd å få en seriøs respons fra våre autoriteter, men samtlige departementer har sviktet sitt fagansvar på dette området. Sammen med andre organisasjoner kontaktet vi derfor Rusreformutvalget og gjorde dere oppmerksomme på problemstillingen; vi pekte på den delen av mandatet som hadde med de foreslåtte endringene og forholdet til menneskerettighetene å gjøre, og implikasjonen var at det tilfalt dere å undersøke nærmere om politikerne, med noen myndighet, kunne tviholde på en ruspolitikk trygt etablert i forbudsparadigmet.

Sett fra et folkerettslig perspektiv er det her stridens kjerne nå ligger. Rusreformutvalget er frem til i dag det nærmeste vi har kommet en faglig gjennomgang av narkotikalovens samfunnsmessige funksjon og konsekvens; det er det nærmeste staten har kommet vilje til å underlegge narkotikaloven et fornuftsbasert blikk og menneskerettslige analyser, og det overordnede spørsmålet er derfor nå: *Hvordan forholder det ruspolitiske faktabildet seg til de fem spørsmålene som den rettighetsorienterte debatten fordrer svar på, og i hvilken grad har våre politikere ivaretatt sitt fagansvar for loven?*

Sett fra et prinsipielt perspektiv er det dette den delen av mandatet som berører menneskerettsbildet legger opp til. Denne delen ikke bare åpner for menneskerettighetsanalyser; politikerne rett ut ber om det og denne klausulen ansvarliggjør utvalget i forhold til at jobben blir gjort på skikkelig vis, slik at statens autoritet ikke videre forringes, og slik at rettighetsbildet til narkotikalovbryterne ikke feilaktig ignoreres.

Til tross for dette, fra utvalgsleder Torgersen har vi nå fått høre at utvalget ikke vil befatte seg med problemstillinger som går utover de som politikerne har gjort hva de kan for å definere, og vi frykter at det betyr en aksept av forslag til endringer som kun vil bedre forholdene for de tyngste brukerne noe, men som i det store og hele ignorerer rettighetsbildet til både tyngre- og bedrefungerende brukere, samt de som på forskjellig vis er involvert i det sorte markedet.

Ettersom praktisk talt alle brukere, fra tid til annen, også gir eller selger stoffer videre til sine venner og andre bekjente, inkluderer dette nær sagt samtlige, og det sier det seg selv at den enkle skisseringen som politikerne ønsker å opprettholde—den som skal avgjøre om brukerne er underlagt Helse- og Omsorgsdepartementet eller Justis- og Beredskapsdepartementet—faller på sin egen urimelighet: Ikke bare er forsøket på å definere et absolutt moralsk/menneskerettslig skille mellom bruk og salg et resultat av et psykologisk behov for å holde på, samt videreføre sydebukk mekanismen som i alle år har vært en forutsetning for forbudslinjens troverdighet og popularitet; den er intet mindre enn en totalitær tilnærming til problematikken som ignorerer det faktum at det moralske skillet mellom bruk og salg som forsøkes opprettholdt ikke holder mål.

I sitt hode fortsetter nemlig politikerne—og de av utvalgets medlemmer som aksepterer premisene deres—å snu tilbuds- og etterspørselsproblematikken på hodet, over til en offer- og overgriperkontekst, og de viderefører med det bare sydebukk mekanismen som psykologer, filosofer, dommere, kriminologer, og jussprofessorer har påpekt som så sentral for ruspolitikken skjeve gang.

Når det gjelder slik tenkning og slike feilslåtte premisser, er de allerede solid imøtegått i dokumentasjonen rusreformutvalget sitter på. Rapporten *Human Rising: The Prohibitionist Psychosis and its Constitutional Implications* (2018) viser med all klarhet som trengs at narkotikaloven, historisk sett, er en videreføring av tidligere tiders raselovgivning og løsgjengerlovgivning, og at sydebukk mekanismen—vår felles hang til å gi svakerestilte enkeltindivider/grupperinger skylden for samfunnsproblemer som vi har et felles ansvar for å løse—er selve bærebjelken i slike lovers videreføring og konsekvens.¹

Vi vil derfor på det sterkeste markere avstand fra videreføringen av sydebukk mekanismen og den ryggløshet som ligger i å tolke rusreformutvalgets folkerettslige forpliktelser mest mulig snevert. En håndfull organisasjoner har allerede gjort dere oppmerksomme på det tvilsomme

¹ Se spesielt *Human Rising* side 42-60.

forholdet mellom de foreslåtte forandringene og rettighetsbildet til narkotikalovbryterne, og vi gjør gjeldende at rusreformutvalget, ved å akseptere syndebygg mekanismen som en bærebjelke i ruspolitikken, vil videreføre en stor del av den synd, skam og menneskelige lidelse som følger i kjølvannet av lojalitet til forbudsparadigmet.

Vi oppfordrer derfor utvalgets medlemmer til enten (1) en bedre faglig gjennomgang av problemstillingen eller (2) å forkaste den falske autoritet som forteller dere at det er utvalgets oppgave å få en reform på beina som er innenfor de parametere som politikerne forsøker å få definert. I samtaler med Torgersen har undertegnede allerede observert hans tenkning og logikk som farget av syndebygg mekanismen, og så lenge dere lar dere lede av påtalemyndighet og politikerne som i sin lojalitet til status quo bygger videre på syndebygg mekanismen, vil dere ikke bare sørge for at systemet går sin skjeve gang; dere vil være skyld i at norske rusbrukere i større og større grad mister respekt for lov og rett, og dere vil stille dere åpne for strafferettslige konsekvenser den dagen rettsstaten tar sine folkerettslige forpliktelser overfor vilkårlig forfulgte grupperinger på alvor. Ingenting av dette er noen tjent med, og jeg vil derfor i det følgende si noe mer om de logiske brister som ligger i argumentasjonen til utvalgsleder Torgersen når han oppfordrer til en mest mulig snever og systemtro tolkning av rusreformutvalgets mandat.

Problemer med utvalgsledelsens argumentasjon

Jeg brukte et par timer med Torgersen under en felles middag i regi av Georgisk-Norsk Rettsstatsforening. Han fremsto som en relativt oppegående person, men likevel farget av syndebygg mekanismen. Da noe av det som ble sagt i løpet av kvelden kan tolkes som mer eller mindre spøkefull sparring i hva som bør tilhøre privatlivets sfære, skal jeg la visse momenter ligge—om ikke utvalgslederen selv ønsker en mer inngående redegjørelse.

Det er uansett nok av eksempler å ta av, for utvalgslederen har ved flere andre anledninger vist at han bygger sin logikk på en videreføring av syndebygg mekanismen. I juridisk sammenheng kan nevnes de anledninger hvor han har kommentert at prøvelsesretten til narkotikalovbryterne er mer relevant i land som Georgia, hvor man—frem til grunnlovsdomstolen ugyldiggjorde slik praksis—kunne få 7 til 11 år for under 100 gram cannabis. Antagelsen er ikke bare at det går et absolutt moralsk skille mellom brukere og selgere av cannabis—og at de sistnevnte står utenfor første prinsippers beskyttelse—men at norske selgere, oppbevarere, eller produsenter som tilkjennes slike straffer (eller verre) fortjener det og at de har begått langt verre forbrytelser mot samfunnsstoffet enn hva en gjennomsnittlig selger, transportør eller produsent av alkohol har gjort.

Vi gjør imidlertid oppmerksom på at det fra menneskerettighetsprinsippenes perspektiv er irrelevant hva slags stoff eller mengde vi har med å gjøre, og at utfordringen for forbudstilhengerne isteden blir å dokumentere hva en gjennomsnittlig cannabis bruker, selger, transportør, eller produsent har gjort som er så mye verre enn det en gjennomsnittlig alkohol bruker, selger, transportør eller produsent har gjort.

Det er tross alt de samme varierende brukermønstrene, samt den samme tilbuds- og etterspørselsproblematikken involvert, og når vi tenker på at den europeiske menneskerettighetsdomstol (Litwa v. Polen) konkluderte med at 6-7 timer på glattselle var et uforholdsmessig inngrep mot overstadig berusede alkohol brukere, hvilket vil si ett brudd på deres rettighetsbilde, ligger det i kortene at vi har akseptert en massiv forskjellsbehandling av de forskjellige bruker-

grupperingene kun ut fra faktorer som overdimensjonerte fiendebilder og sydebukk mekanismen.

Det finnes jo et utall med eksempler på at vi utsetter brukerne av de illegale stoffene for statlige overgrep som vi ikke under noen omstendigheter ville akseptert mot tobakk eller alkohol brukere. Det finnes også like mange eksempler på at vi aksepterer en statlig forfølgelse av selgerne og produsentene av de illegale stoffene som vi ikke unner selgerne og produsentene av tobakk eller alkohol. Rent faktisk, vårt rettssystem aksepterer ikke engang så strenge straffer for kidnappere, voldsmenn, pedofile, eller andre voldtektsforbrytere; selv mordere slipper stort sett unna med mildere straff enn mange narkotikaforbrytere, og det er da lett å se at vi har med to ganske forskjellige typer moral å gjøre. Vi gjentar at ingenting av dette er forenelig med de prinsippene som vår grunnlovstradisjon oppstiller, og vi ber utvalget se nærmere på—og besvare grundig og fullstendig—de de fem spørsmålene som den rettighetsorienterte debatten reiser,² om dere skal videreføre dagens politikk og dobbeltmoral med noen troverdighet.

Vi beklager også at utvalgets leder, overfor undertegnede, hevder at det for Norges del er irrelevant om slike land som Mexico, Sør-Afrika, og Georgia konkluderer med iboende menneskerettighetsbrudd i narkotikalovgivning. I sin argumentasjon har han gjort gjeldende at AROD derfor er inkonsekvente når vi på den ene siden viser til slike rettsbeslutninger som relevante, mens vi aviser positiv retts relevans på andre områder, som norsk narkotikalovgivning.

Dette er selvsagt bare tull. Vi har vist til disse landene fordi de er de eneste som har foretatt en holdbar menneskerettighetsanalyse av problemstillingen, fordi vi allerede har dokumentert hvordan dette er de eneste relevante analysene som er gjort av lovgivningen fra et menneskerettslig perspektiv,³ og fordi vi påpeker overfor utvalget at det er høyst sannsynlig at også norske domstoler (eller utvalget selv) vil komme til tilsvarende resultat om de underlegger loven den fornuftsbaserte test som enhver straffelov må tåle.

Nå er ikke dette nye fakter. For ti år siden, da han som statsadvokat avviste prøvelsesrettens relevans for narkotikalovbrytere, kritiserte nemlig Torgersen undertegnede for å skifte mellom et *systeminternt* og et *systemeksternt* perspektiv når jeg gjorde menneskerettighetskonvensjonene gjeldende overfor positiv rett. Han ble da grundig imøtegått og var svar skyldig,⁴ men fortsetter altså i dag sin underminering av menneskerettskonvensjonene på samme grunnlag.

Dette viser rett og slett at utvalgslederen ikke er faglig kompetent til å forvalte problemstillingen på vegne av den norske stat og befolkning. I stedet legger han for dagen den samme ubevissthet i sine tolkningsperspektiv som kjennetegner de som ikke vil ta inn over seg problemstillingen i sin helhet, og dette er vanskelig å forstå annerledes enn at hans ambisjoner om en dag å bli riksadvokat overgår hans ambisjoner om å gjøre et solid stykke arbeid for dagens forfulgte grupperinger. I den grad vår lojalitet til systemet og status quo overgår våre ambisjoner på første

² Se *Human Rising* side 298-309

³ Se for eksempel Mikalsen, *Constitutional Challenges to the Drug Law: A Case Study* (2017)

⁴ Se blant annet vårt brev til riksadvokaten vedlagt her. For en mer gjennomgående drøfting av problemstillingen, se Mikalsen, *To Right a Wrong: A Transpersonal Framework for Constitutional Construction* (2016), som er overlevert utvalget. Denne viser med all klarhet at Torgersen ankrer sin argumentasjon i den vilkårlige rettstradisjon. Det er denne makt-er-lik-rett tradisjon autoritære jurister benytter seg av når de skal forsvare staten og sin posisjon mot anklager om menneskerettighetsbrudd, og ved å klamre seg til denne viser Torgersen at han tilhører den prosent av jurister som er for korrumpert av systemets forventinger til at han evner å ta menneskerettighets tenkning på alvor.

prinsippers vegne, vil det jo være umulig å se objektivt på rettighetsbildet til narkotikalovbryterne, og det er mye som tyder på at dette er Torgersens problem.

Like fullt, vi gjør oppmerksom på at det fra et menneskerettslig perspektiv er straffebelagt å underminere konvensjonene mot bedre viten; at det er det er dette utvalgslederen har gjort i 10 år og fortsetter å gjøre, og at det (om han ikke revurderer forutsetningene for antagelsene sine) nå er opp til de krefter i utvalget som er kompetente til å håndtere menneskerettsproblemstillingen å ta et oppgjør med den slags tankegang.

Om dere feiler i dette, vil det ikke bare kaste stor skam over utvalgets videre arbeid; det vil gjøre medlemmene medskyldige i godt dokumenterte menneskerettsforbrytelser, og om ikke Torgersen legger for dagen større vilje til å ta inn over seg menneskerettighetsprinsippenes relevans på det ruspolitiske området, ber vi derfor utvalget internt diskutere om dette er rett mann til å lede utvalgets arbeid videre. Det er, tross alt, medlemmenes felles oppgave å sørge for at utvalget gjør denne jobben skikkelig, slik at dere på mest mulig redelig vis kan peke ut veien videre for politikerne. Og om fornuftsbasert tenkning og menneskerettsanalyser ikke får sin naturlige plass i utvalget, bør mytteri stå øverst på dagsordenen.

Nå er opprør mot autoriteter en ubehagelig affære. Av denne grunn er det ikke mer enn toppen 10 prosent av befolkningen som har integritet til å stå opp mot urett når vanskelige beslutninger må tas og det store flertall feiler konsekvent i å stå opp for noe som helst. Om dette gjelder rusreformutvalget i sin helhet gjenstår å se. Men om flertallet ignorerer sine konstitusjonelle forpliktelser og makten holder på sin rett til å definere mandatet mest mulig snevert, sier det videre seg selv at dere på individuell basis, heller enn å være med på å underminere rettighetsbildet til den prosenten av befolkningen utvalget er satt til å ivareta, i stedet gjør klokt i å gå av i protest mot de krefter som insisterer på å holde utvalget trygt innenfor de rammene status quo legger opp til.

Der er jo i dag intet mer enn ubevissthet og maktpolitikk som viderefører politikernes prosjekt og dette er krefter man med fordel bør markere avstand mot. Det er det enhver med tilstrekkelig integritet vil gjøre; over tid er dette den eneste farbare vei, og på vegne av det norske samfunn håper vi utvalget mest mulig samlet vil gå den vei integriteten, ikke systemet, legger opp til.

Med det takker AROD for seg. Tiden vil uansett avkle keiseren alle klær, og vi vil vaksomt følge rusereformutvalgets arbeid videre.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is written in a cursive, flowing style.

Roar Mikalsen
Leder for AROD